

SPOLEČNOST V ŘÍMĚ

a) patricijové (urození, plnoprávní)

< *patres* (=otcové = předáci aristokratických rodů)

Otec rodiny měl v republikánském Římě neomezenou moc nad všemi jejími členy (včetně práva nad životem a smrtí):

„Římský zákonodárce dal otci vůči synovi moc takřikajíc neomezenou, a to na celý život, takže ho mohl podle libosti věznit, bičovat, držet ho v poutech na polních pracích nebo zabít, i když se snad syn už věnoval veřejné činnosti, patřil mezi nejvyšší úředníky a slynul svou horlivostí o obec... Ale ani na tom římský zákonodárce nepřestal, co se tkne otcovské moci, nýbrž také dovolil otci syna prodat... dokonce dal otci právo vydělat na synovi trojím prodejem, udíleje tak otci nad synem větší moc než pánovi nad otrokem. Nebot' otrok, je-li jednou prodán a potom získá svobodu, je nadále již své-

právný, kdežto syn, byl-li otcem prodán a nabyl svobody, ocítal se znovu pod otcovskou mocí, a byl-li prodán a propuštěn podruhé, byl otcovým otrokem jako na počátku; avšak po třetím prodání byl z otcovské moci vyvázan.“

b) plebejové

ETRUŠTÍ KRÁLOVÉ

- **reformy Servia Tullia** (2. polovina 6. století)
→ rozdělil obyvatelstvo do majetkových tříd

stavět v případě války určitý počet setnin (*centurií*)

hlasovat na sněmu

Občané byli v centurijním sněmu rozděleni do 193 setnin, mezi nimiž měli převahu členové první třídy. Stavěli totiž 80 setnin pěšího vojska a 18 setnin jízdy a ve sněmu hlasovaly jednotlivé setniny této třídy jako prvé. Hlasovaly-li jednomyslně, další třídy už hlasovat nemusely, neboť 98 hlasů prvé třídy tvořilo nadpoloviční většinu.

Takovýto systém plně sloužil uchování mocenských pozic římských aristokratů, neboť oni především vlastnili rozsáhlé pozemky. Zároveň však znamenal politický vzestup bohatších plebejů.

Poslední třídou byli **proletarii (bezzemci)** = ti, kteří neměli žádný majetek, jenom potomstvo (proles).

→ rozdělil občany do **místních tribuí** (okresů) místo tribuí rodových

- poslední etruský král **Tarquinius Superbus** 510 př. n. l. vyhnán

Najděte paralely ve vývoji Říma v době královské a Řecka po velké řecké kolonizaci.

REPUBLIKA

BOJE PLEBEJŮ ZA EMANCIPACI

- **secese**

→ 494: **tribunát lidu** → **veto** v senátu, osobně nedotknutelní

→ 449: **zákony dvanácti desek**

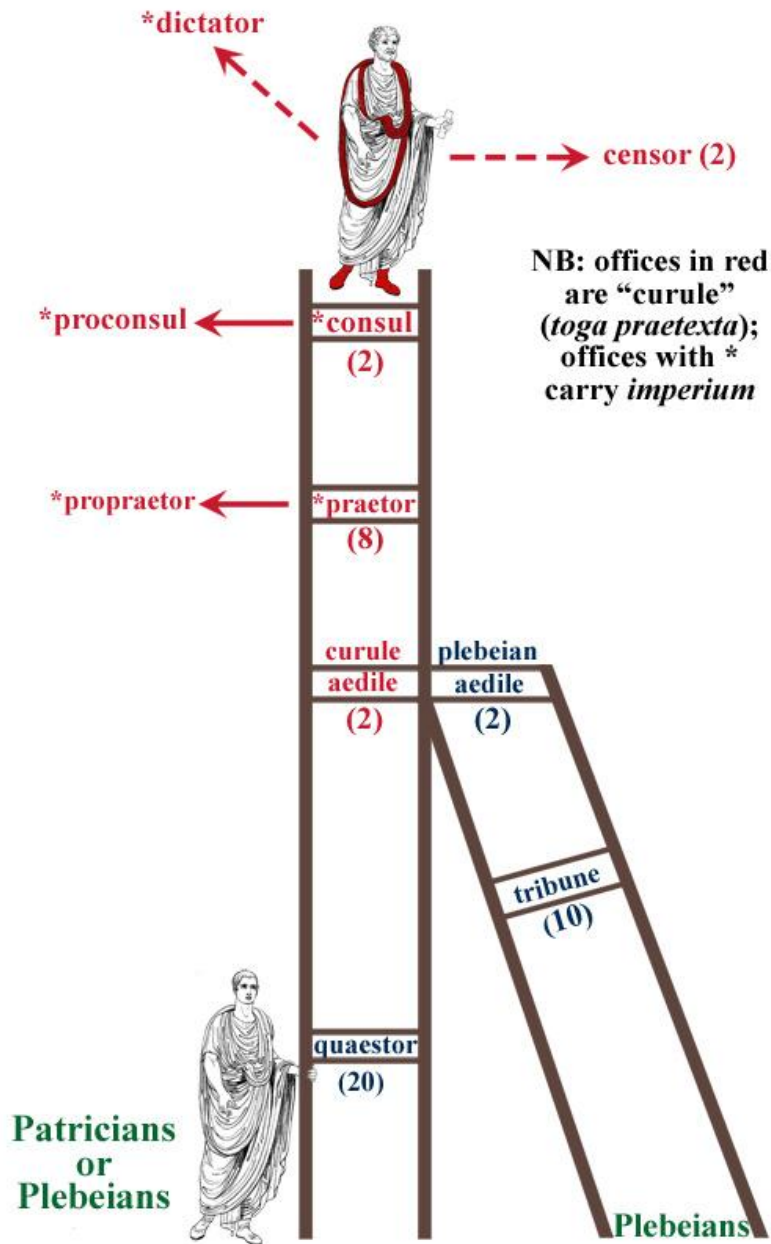
- **plebiscity** < *plebei scitum* (= lidu se zdálo)

POLITICKÉ ZŘÍZENÍ

- **sněmy** → volí úředníky
- **senát** – nejdůležitější orgán → dozor nad úředníky
- **2 konzulové** → vrchní velení nad vojskem
- velmi důležitými úředníky **cenzoři** – voleni na 5 let → **cenzus** + dohlíželi na mravy, jmenovali nové senátory / ze senátu vylučovali ty, kteří podle jejich uvážení nebyli této funkce hodni
- **diktátor** – na 6 měsíců

Je římské politické zřízení podobnější athénskému, či spartskému?

ROMAN CURSUS HONORUM

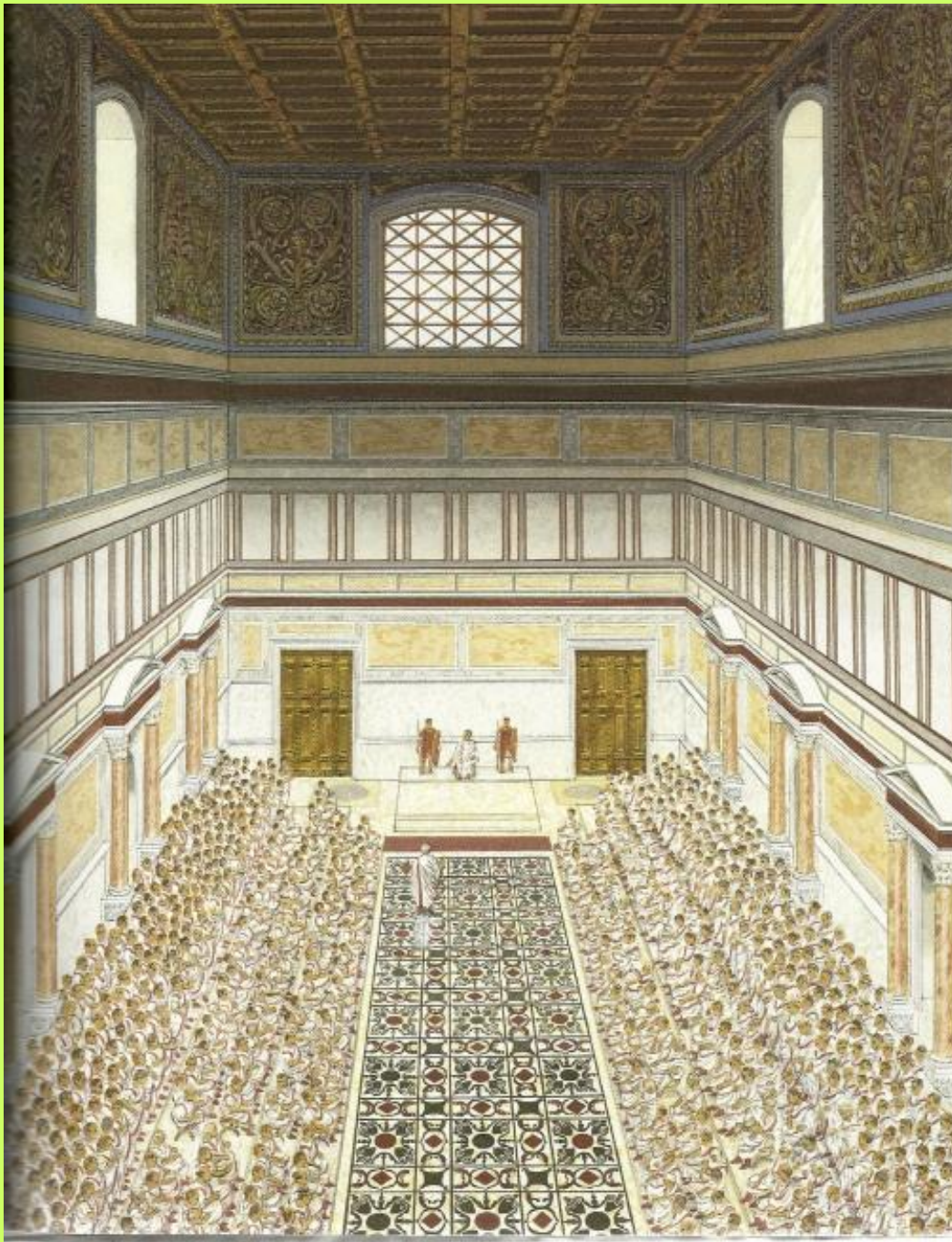
<http://www.vroma.org/~bmcmanus/romangvt.html>

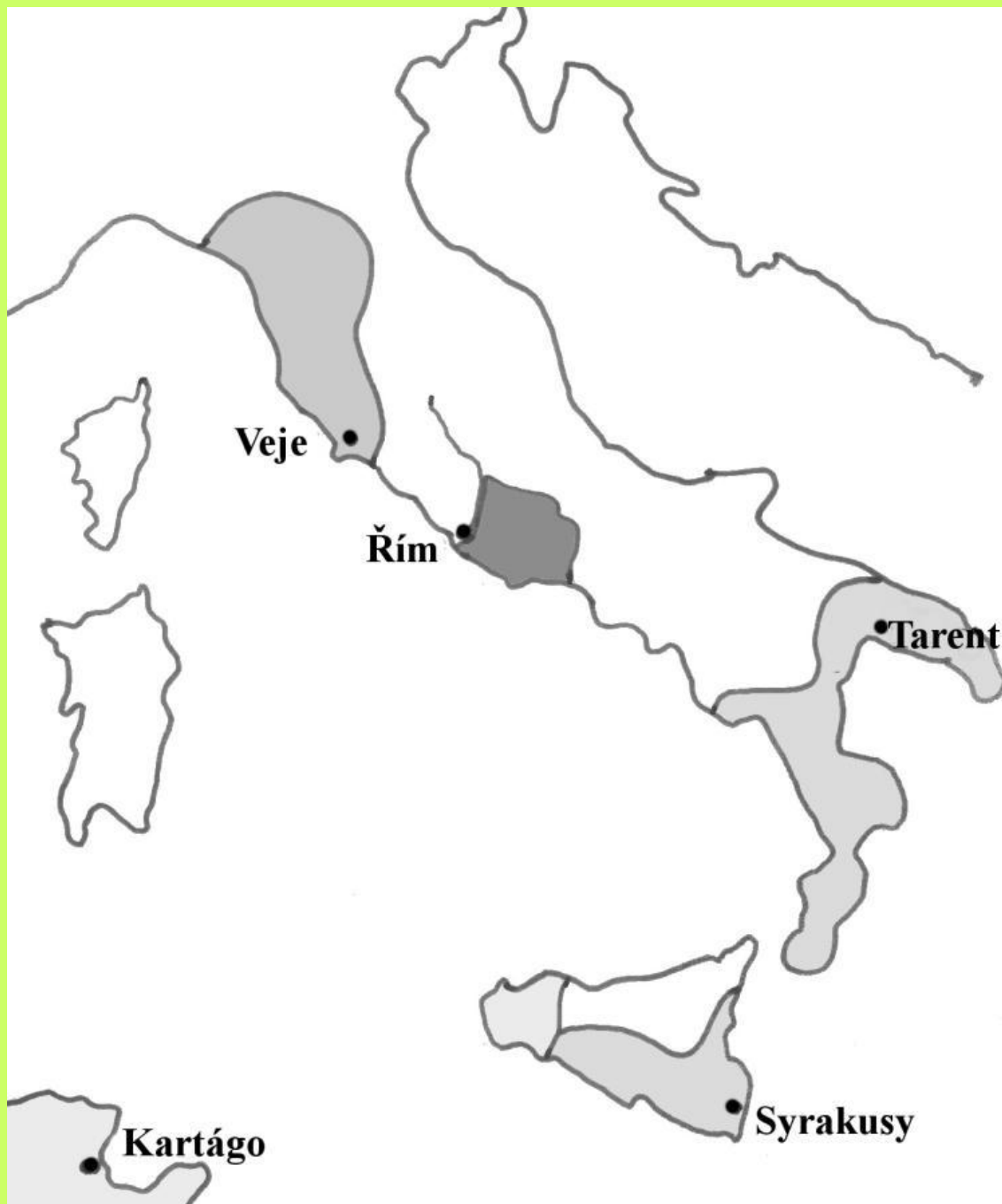
- čestnou stráž konzulů tvořilo 12 liktorů, kteří kráčeli před úředníkem a jako odznaky úřední moci nesli fasces = svazky prutů s vetknutou sekerou
- **praetoři** měli soudní pravomoc
- **aedilové** byli nejvýznamnějšími z nižších římských úředníků; jejich hlavním úkolem dohlížet na bezpečnost a čistotu ve městě, na stav veřejných budov, silnic, vodovodů, na trhy, ceny, míry, váhy a kromě těchto policejních funkcí měli také právo pořádat hry, na které dostávali menší příspěvek ze státní pokladny
- **questoři** byli nižší soudní a hospodářští úředníci bez impéria

Budova římské kurie na Foru, v níž zasedal senát.

Interiér kurie

*Označte území na mapě
jmény následujících kmenů:*

Latinové, Etruskové, Řekové,
Féničané

OVLÁDNUTÍ ITÁLIE

▪ **Galové** 387 př. n. l. v Římě (Kapitol) – srov. kdy se poté podaří cizím vojskům vniknout za hradby Říma?

→ *Vae victis!*

→ jaké poučení z toho pro Římany vyplyne?

▪ **Řekové** (srov. *Pyrrhovo vítězství*) → Tarent (272 př. n. l.)

▪ Volsinie (265 př. n. l.)

Co bude následovat?

OVLÁDNUTÍ STŘEDOMOŘÍ

X Kartágo (Foiničané, Dido)

→ Sicílie

(1) 264 př. n. l.

lod'stvo → 241 př. n. l. bitva u Aegatských ostrovů

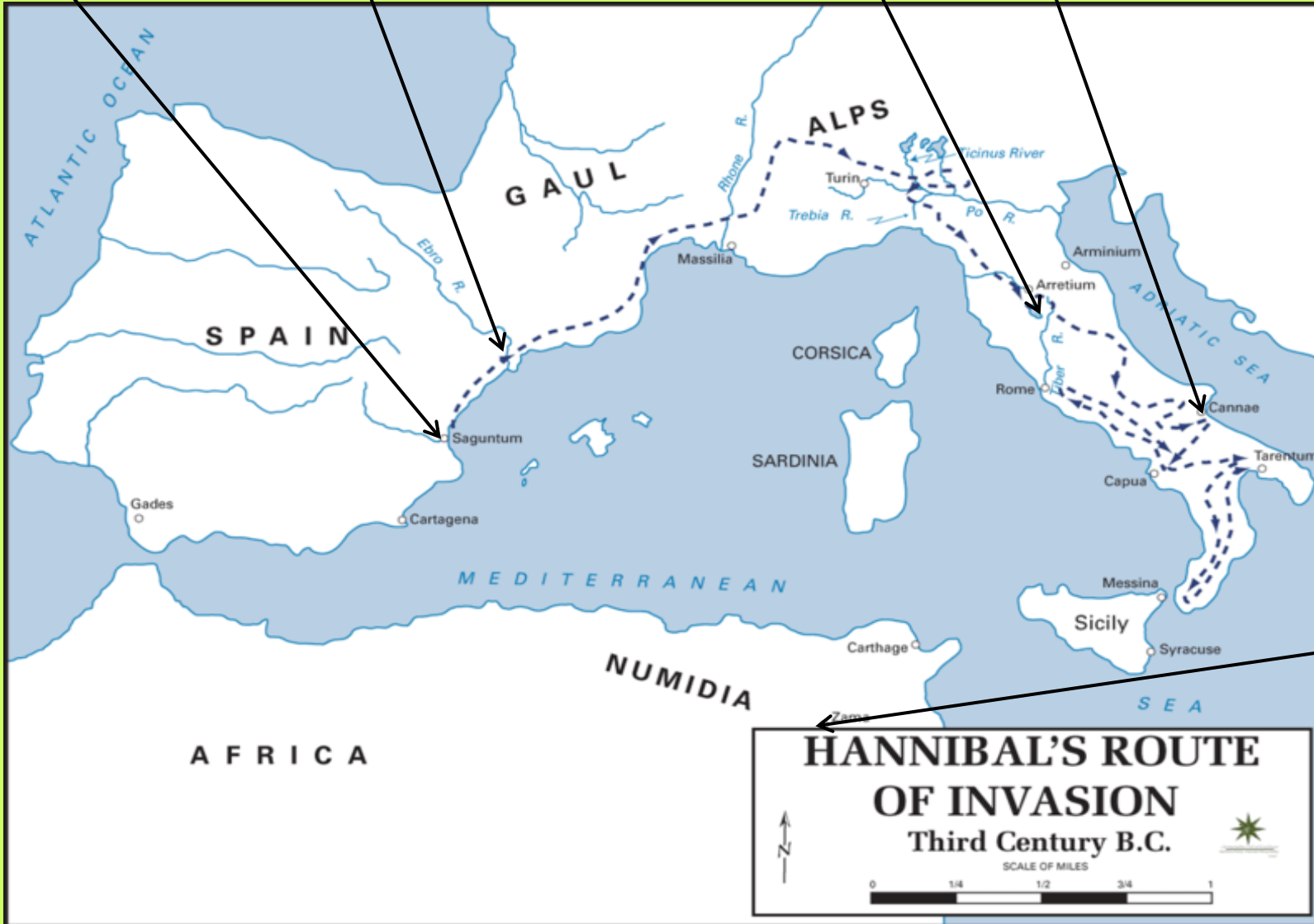
(2) Hamilkar Barkas → Hispánie

218 př. n. l.

217 př. n. l. bitva u Trasimenského jezera

220 př. n. l.

216 př. n. l. bitva u Kann

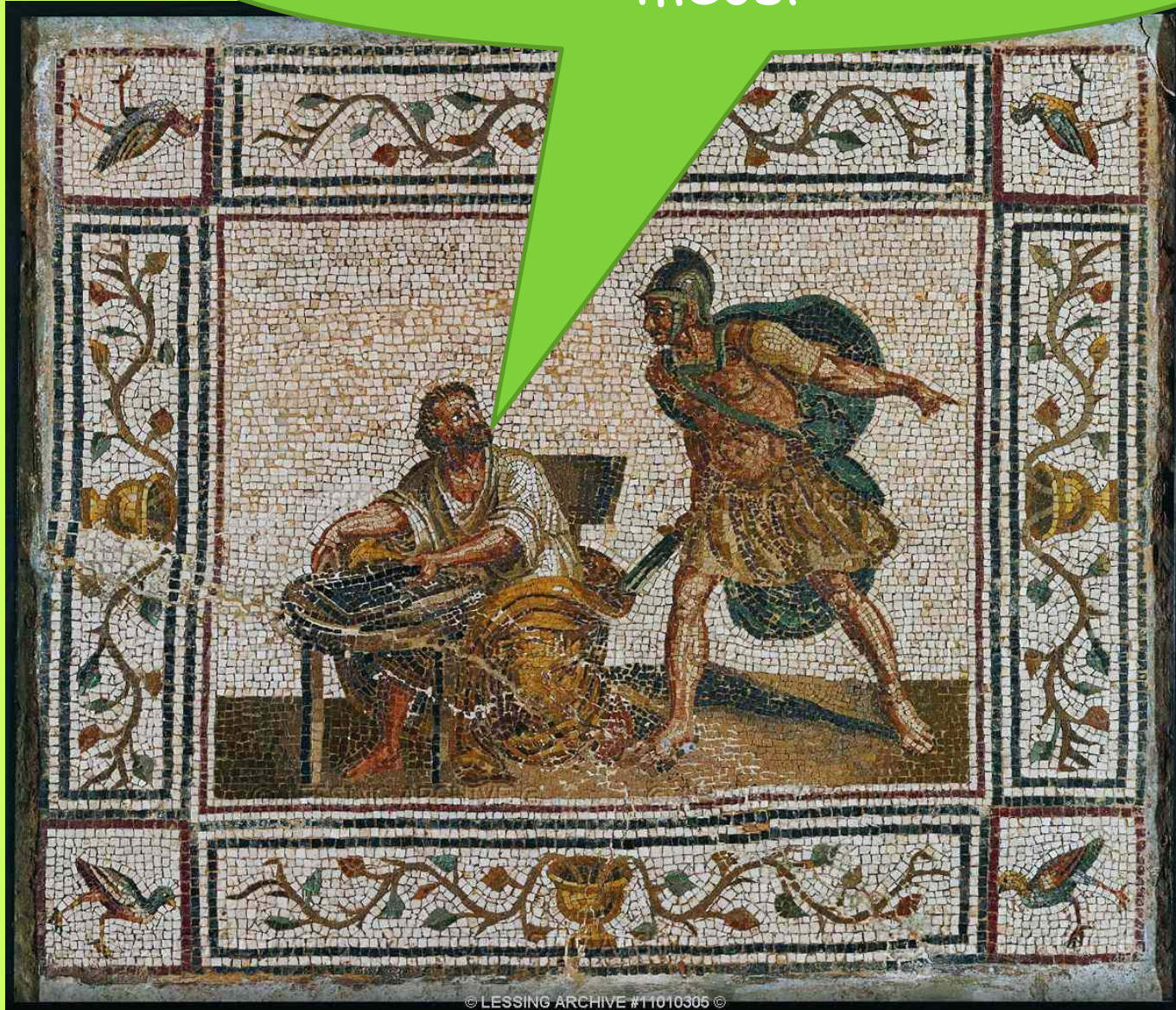

202 př.
n. l.
Scipio
Africanus

Noli tangere circulos
meos!

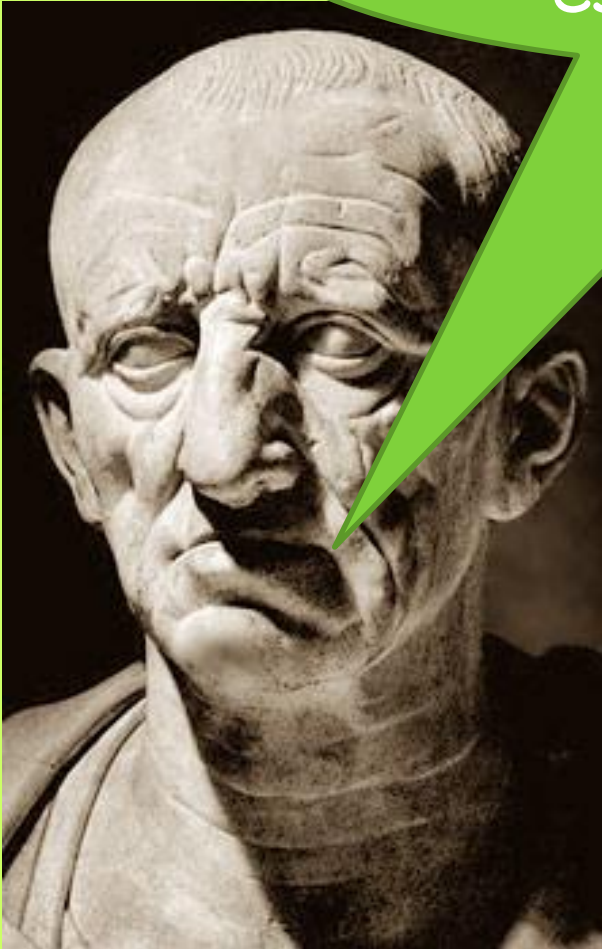
212 př. n. l. –
Syrakusy

*Archimédova
smrt na kopii
římské mozaiky*

201 př. n. l. – „*KARTAGINSKÝ MÍR*“

Ceterum autem
censeo, Carthaginem
esse delendam!

(3) Cato

→ 149-146 př. n. l.

- 168 př. n. l. porážka Makedonie
- 146 př. n. l. Korint
- 133 př. n. l. odkazem **pergamského krále Attala III.** získal Řím první provincii na asijské půdě
- 133 též z velké části ovládli Hispánii
→ *MARE NOSTRUM*

Důsledky expanze? Paralela v řeckých dějinách?

ŘÍMSKÉ LEGIE

- „mezci“

Testudo

- *orlonoši* (orel znakem legie) měli přes zbroj přehozenou lví kůži → hlava zvířete jim kryla přilbu; orel s rozpjatými křídly upevněn na tyči + vyznamenání, která legie získala
- římský těžkooděnc byl vyzbrojen krátkým mečem a kopím
- **legie** = největší vojenská jednotka: 6000 mužů
= **10 kohort**
 kohorta = 3 manipuly
 manipul = 2 centurie
- každá legie měla číslo, jméno, znak

ŘÍMSKÁ JMÉNA

- jméno římského občana se skládalo ze tří částí:

1/ *praenomen* = jméno osobní

2/ *nomen gentile* = jméno rodové (např. *Cornelius*, *Tullius*)

3/ *cognomen* = příjmení (často vyjadřovalo vlastnosti svého nositele – např. *Naso* = nosáč, *Balbus* = koktavý, *Tacitus* = mlčenlivý)

ad 1/ osobních jmen byl omezený počet a udávala se zkratkami:

Ap. – *Appius*

L. – *Lucius*

Ser. – *Servius*

C. – *Gaius*

M. – *Marcus*

Sex. – *Sextus*

Cn. – *Gnaeus*

P. – *Publius*

T. – *Titus*

D. – *Decimus*

Q. – *Quintus*

Ti. – *Tiberius*

KRIZE ŘÍMSKÉ REPUBLIKY

- obilí, otroci, LATIFUNDIE x PROLETARIÍ

„Chléb a hry“

- **Tiberius Gracchus** → pozemková reforma (přerozdělování);

▪ krize republiky – narušují se republikánské zvyklosti X najdou se „ochránci republiky“ → politické vraždy „uzurpátorů“

- **optimáti a populáři**

▪ **Gaius Marius** (populáři) → v čem spočívala jeho vojenská reforma?

▪ **Sulla** (optimáti) → 82 př. n. l. titul diktátora na neomezenou dobu; PROSKRIPCE, udavačství; 79 př. n. l. se diktatury (ze zdravotních důvodů) vzdal, brzy nato zemřel

▪ **Spartakovo povstání** (73-71 př. n. l.) X Crassus (DECIMACE)

▪ autoritě senátu se vzpírali politici, kteří jako vojevůdci získali o Řím velké zásluhy → nelibě nesli, když senát odmítl respektovat jejich zájmy

→ **Pompeius**

▪ zbavil Středozemní moře kilických pirátů

▪ 64 př. n. l. připojil k římskému impériu Sýrii a Palestinu

 hodlá své požadavky prosadit bez ohledu na senát → hledá spojence: boháč **Crassus**

ctížádostivý **Caesar**

60 př. n. l. **I. triumvirát**

■ **Caesar v Galii (58-50)**

→ srov. *Zápisky o válce galské*

→ 52 **Vercingetorix**
pokořen v **Alesii**

→ Caesar pronikl i do
Británie

Il mondo romano prima della conquista della Gallia (58 a.C.)

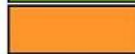
Territori appartenenti a Roma nel 58 a.C.

I popoli Celti

I Daci di Burebista

I Germani

Illiri

Oppidum celti e fortezze legionarie di Cesare

■ Crassus dostal do správy Sýrii

X Parthové → 53: bitva u Karrh

parthští lučištníci → Crassus zabit

Portrétní socha Augusta jako vojevůdce

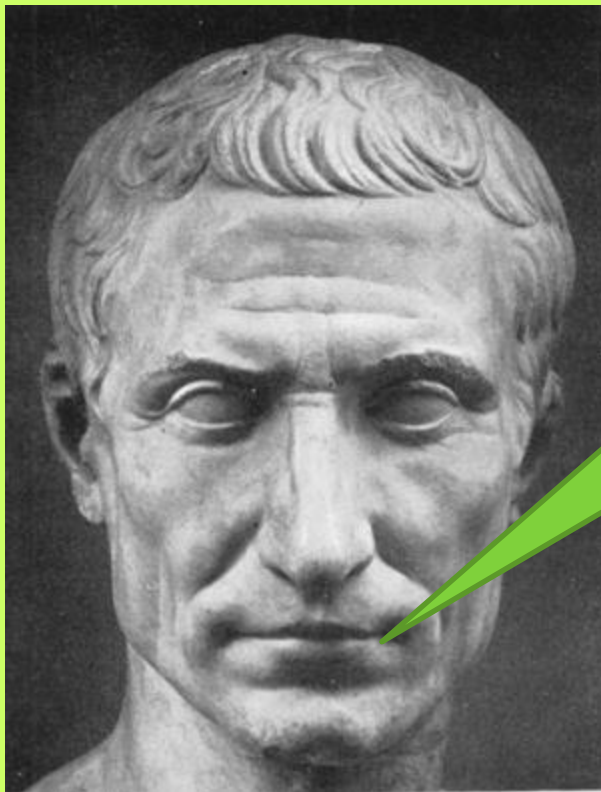

*Ústřední motiv reliéfu na pancíři:
Parthové odevzdávají odznak legie
ukořistěný Crassovi*

▪ **Pompeius** → Hispánie

X poslal tam své zástupce → upevňoval své postavení v Římě

➔ občanská válka mezi **Caesarem** a **Pompeiem**

Alea iacta est.

49 př. n. l. „*překročit Rubikon*“

→ Pompeius prchá do Řecka → 48: **Farsálské pole**

Egypt

X Ptolemaios

Caesar & Kleopatra

→ 45: Caesar samovládcm – diktatura X neprónásledoval
odpůrce

- juliánský kalendář
- 15. březen 44 – „*krvavé ídy*“

...V tom bylo spatřeno, že se přináší Caesarova závěť, a dav hned velel ji předčítat... I byl lid zviklán a znovu se rozhněval, neboť napřed slyšel žaloby na tyrana a nyní viděl závěť muže oddaného Městu. Nejdokjemnější se jim zdálo, že jeden z vrahů, Decimus Brutus, byl uveden mezi dědici jako syn... A Antonius, když je viděl v takovém rozpoložení, nepropásl příležitost; měl nad ním totiž pronést pohřební řeč... Přitom ve svém rozletu vyjmenovával jeho války i bitvy i vítězství, i oblasti, o které rozšířil svou vlast, i kořist, co se jí neposílal...

Appianos, Občanské války

Řeč Marka Antonia nad mrtvým Caesarem

Chci pohřbít Caesara, ne vychvalovat.

Co lidé zlého páší, žije dál,

leč dobré skutky pohřbíváme s nimi.

Tak buď i s Caesarem! Náš vzácný Brutus

vám řekl, že byl Caesar panovačný.

Jestli má pravdu, byl to hrozný hřích

a hrozně si jej Caesar odpykal.

Ted' se svolením Brutovců a Bruta –

vždyť Brutus, tot' se ví, je poctivec,

všichni jsou poctivci, ti páni, všichni –

mám Caesarovi mluvit nad rakví.

Byl to můj přítel. Upřímný a věrný.

Však Brutus říká, že je panovačný,

a Brutus, tot' se ví, je poctivec.

Bezpočet zajatců vám přiváděl
a státní poklad kypěl výkupným.
Lze to snad nazvat panovačností?
Když chudí naříkali, Caesar plakal.
Panovačnost by měla tvrdší být.
Však Brutus říká, že byl panovačný,
a Brutus, tot' se ví, je poctivec.
Při Luprekáliích jste viděli,
jak třikrát nabídl korunu, již já
mu třikrát dával. Je to panovačnost?
Však Brutus říká, že byl panovačný,
a on je bezesporu poctivec.
Nechci snad vyvracet, co říkal Brutus,
však nelze neříkat mi, co vím.

Vy jste ho milovali – a právem,
co vám teď brání truchlit pro něho?
Soudnosti, k dobytčatům utekly
a lidé zblbli! – Poshovte mi prosím!
Mé srdce v rakvi u Caesara dlí
a musím pomlčet, než se mi vrátí.

(W. Shakespeare: Julius Caesar)

- **Marcus Antonius & Lepidus & Octavianus**

43 př. n. l. **II. triumvirát**

X Caesarovým vrahům → proskripce → Cicero

- **31 bitva u Aktia**